

تأثیر رویشگاه بر بازده و ترکیبهای شیمیایی اسانس *Eucalyptus camaldulensis* Dehn

حسین شاکر^۱، محمد مهدی برازنده^۲ و محمد باقر رضایی^۲

چکیده

به منظور مقایسه ترکیبهای شیمیایی اسانس اوکالیپتوس کامالدولنسیس از سه منطقه مختلف آب هوایی، این گونه گیاهی در بهمن ماه ۱۳۷۸ از سه منطقه نورآباد ممسنی (استان فارس)، بهشهر (استان مازندران) و تهران (استان تهران) جمع‌آوری و پس از انتقال به آزمایشگاه شیمی گیاهی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع، از برگ تازه آنها به طور مجزا و به روش تقطیر با آب اسانس‌گیری شد.

از هر یک از این نمونه‌ها روغن اسانسی به رنگ زرد روشن و به ترتیب با بازده ۰/۶۰، ۰/۱۴ و ۰/۵۱ درصد (براساس وزن برگ خشک) بدست آمد. ترکیبهای شیمیایی این اسانسها به روشهای کاپیلاری گاز کروماتوگرافی متصل به آشکار ساز یونیزاسیون توسط شعله هیدروژن (GC-FID) و گاز کروماتوگرافی متصل به طیف‌سنج جرمی (GC/MS) به طور کمی و کیفی شناسایی شدند. در هر یک از این اسانسها تعداد سی و چهار ترکیب شناسایی شدند که در میان آنها به ترتیب سه ترکیب ۱ و ۸- سینتول (۴۸/۸٪، ۱/۰٪ و ۲/۵٪)، پاراسیمین (۱۶/۳٪، ۳۵/۵٪ و ۲۳/۹٪) و اسپاتولنول (۳/۷٪، ۲۰/۷٪ و ۱۵/۴٪) بالاترین میزان را به خود اختصاص می‌دهند.

واژه‌های کلیدی

اسانس، روغن اسانسی، اوکالیپتوس، ۱ و ۸- سینتول و پاراسیمین

۱ - عضو هیئت علمی دانشگاه شهید بهشتی - دانشکده زیست‌شناسی

۲ - عضو هیئت علمی مؤسسه تحقیقات جنگلها و مراتع

مقدمه

اسانس اوکالیپتوس، مایعی بسیار سیال، با تحرک، بی‌رنگ و یا به رنگ زرد بسیار روشن است. بوی آن قوی با عطر مخصوص و طعم آن ابتدا خنک کننده است، ولی به تدریج سوزاننده می‌شود.

مراکز تجارتهی تولید این روغن، اسپانیا، پرتقال و استرالیا هستند (زرگری، ۱۳۶۳).

روغنهای فرار اوکالیپتوس، براساس نحوه استفاده آنها به سه گروه اساسی دارویی، صنعتی و معطر تقسیم می‌شوند (جوانشیر و مصدق، ۱۳۷۱).

از نظر دارویی روغنهایی که حاوی ۷۰ تا ۹۰ درصد سینئول باشند، اهمیت دارند، ولی بیشتر گونه‌های اوکالیپتوس، حاوی روغنی می‌باشند که کمتر از ۷۰ درصد سینئول دارند که در این مورد می‌توان به وسیله تقطیر مجدد، سینئول را به بیش از ۷۰ درصد رساند (جوانشیر و مصدق، ۱۳۷۱).

مهمترین مصرف روغنهای اوکالیپتوس در صنایع، ضد عفونی کردن و از بین بردن بوی بد است (جوانشیر و مصدق، ۱۳۷۱).

به رغم تنوع ترکیبهای شیمیایی روغنهای فرار حاصل از اوکالیپتوس، تعداد کمی از اوکالیپتوسها، روغنهای محتوی مواد معطر تولید می‌کنند که در عطر سازی قابل استفاده هستند (جوانشیر و مصدق، ۱۳۷۱).

تمام گونه‌های اوکالیپتوس، حاوی روغن اسانسی هستند که در داروها به شکل استعمال داخلی و خارجی و نیز در حشره کشها و داروهای دفع کننده حشرات استفاده می‌شوند. در کشور آرژانتین، از درخت اوکالیپتوس، نوعی شیره استخراج می‌شود و در هندوستان، چوب آن به مصرف سوخت می‌رسد. الوار و تخته چوبهای آن برای ساخت آلونکها، اقامتگاهها، دیورها و حفاظها و نیز در نجاری استفاده می‌شود. روغن اسانسی آن که به طور وسیعی در قطره‌های ضد تنگی نفس و سرفه استفاده می‌شود، ماده ضد عفونی کننده و داروی محرک می‌باشد (Duke, ۱۹۸۵).

آفریقایی‌ها ساقه آن را به صورت پودر نرم درآورده، به عنوان گرد حشره‌کش به کار می‌برند. مکزیکی‌ها برای تقویت لثه، برگهای آن را می‌چونند. گفته می‌شود گیاه خوبی برای تولید عسل می‌باشد. صمغ آن داروی نقرس، تنگی نفس، جوش‌زدگیها، برونشیت، سوختگی، سرطان، کرم و انگل، التهاب و برافروختگی، ورم نای، جذام، مالاریا، امراض مسری که از طریق تنفس منتقل می‌شوند، سل، سوزش، زخم، گلودرد، تشنج‌های موضعی و زخم‌های سطحی می‌باشد. در آسیا روغن حاصل از برگ آن، به عنوان ماده بیهوشی، داروی خلط‌آور، داروی ضد تب و ضد کرم بکار می‌رود. همچنین برای درمان آسم، تنگی نفس، آنفلوآنزا و سل، مورد استفاده واقع شده است (Duke, 1985).

در مورد اسانس گونه‌های مختلفی از اوکالیپتوس، تحقیقاتی از جمله در موارد زیر صورت گرفته است:

اسانسهای حاصل از برگهای خشک دو گونه اوکالیپتوس، به اسامی *E. citriodora* و *E. camaldulensis* به وسیله دستگاههای GC و GC/MS تجزیه و بیش از ۲۸ ترکیب اصلی در آنها شناسایی شده‌اند که ترکیب اصلی در گونه *E. Citriodora* عبارت از *Citronellal* (حداکثر ۷۵٪) و در گونه *E. camaldulensis* عبارت از 1.8- cineole (۷۱-۴۷٪) بوده است (Moudachirou و همکاران، ۱۹۹۹).

روغن اسانسی *E. globulos* به وسیله تقطیر با آب و از برگ آن بدست آمده و ترکیبهای آن با دستگاههای GC و GC/MS شناسایی شده و تعداد هفده ترکیب اصلی در آن تشخیص داده شده که در میان آنها به ترتیب 1.8- cineole (۷۸/۹٪)، P- cymene (۴/۷٪)، Pinene (۴/۳٪) و trans- Pinocarveole (۳/۹٪) بیشترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند (Milhau و همکاران، ۱۹۹۷).

روغن فرار حاصل از برگهای دوازده گونه اوکالیپتوس که از مناطق جنوبی و جنوب غربی استرالیا جمع‌آوری شده بودند، به روش تقطیر در حلاء بدست آمده و به وسیله دستگاههای GC و GC/MS شناسایی شده است. بسیاری از این گونه‌ها دارای -

P- cineole، $(\%0.0-0.9)$ β -Pinene، $(\%1.0-4.7/2)$ α -Pinene، $(\%0.2-6.8/8)$ 1.8- bicyclogermacrene، $(\%0.0-1.5/0)$ aromadendrene، $(\%0.2-2.0/1)$ cymene و $(\%0.0-2.9/0)$ spathulenol می‌باشند (Bignell و همکاران، ۱۹۹۶).

روغنهای اسانسی حاصل از برگهای دو گونه اوکالپتوس به اسمی *E. alba* Muell و *E. camaldulensis* Dehnhardt به وسیله دستگاههای GC، GC/MS تجزیه شده که در گونه *E. alba* به ترتیب ترکیبهای α -pinene، $(\%3.1/0)$ β -pinene، $(\%2.0/1)$ و limonene $(\%1.6/8)$ دارای بالاترین درصد می‌باشند، در حالی که در گونه *E. camaldulensis* ترکیبهای δ phellandrene، $(\%2.4/8)$ 1.8- cineole، $(\%1.9/3)$ α -pinene $(\%1.2/8)$ و δ terpinene $(\%1.1/8)$ بیشترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. از نظر بازده اسانس تولید شده و نیز ترکیبهای تشکیل دهنده اسانس، این دو گونه از نظر تجارتي، برای تولید روغن اسانسی، گونه‌های مورد قبولی نیستند.

مواد و روشها

الف- جمع‌آوری گیاه و اسانس‌گیری

گیاه اوکالپتوس کامالدولنسیس در بهمن ماه ۱۳۷۸ از سه منطقه نورآباد ممسنی (استان فارس)، بهشهر (استان مازندران) و تهران (استان تهران)، جمع‌آوری و پس از انتقال به آزمایشگاه شیمی گیاهی، از برگ تازه آنها به روش تقطیر با آب اسانس‌گیری شد. در پایان اسانس‌گیری از هر یک از نمونه‌ها اسانسی به رنگ زرد روشن به صورت لایه مجزا در سطح آب تشکیل شد بازده اسانس‌گیری برای این نمونه‌ها به ترتیب معادل ۰/۶۰ و ۰/۱۴ و ۰/۵۱ محاسبه شد

مشخصات اکولوژیکی مناطق

- ایستگاه تلمبه خانه در شمال شرقی نورآباد، دارای ارتفاع ۹۰۰ متر از سطح دریا و متوسط بارندگی سالیانه به میزان ۵۸۷/۸ میلیمتر است. میانگین دمای روزانه در سال ۲۱/۲ درجه سانتیگراد و رطوبت نسبی سالانه آن ۴۷/۵٪ می‌باشد. وضعیت آب و هوایی نورآباد، نیمه خشک معتدل است و شوری خاک ندارد.

- ایستگاه تحقیقات پاسند در شرق شهرستان بهشهر واقع شده است. ارتفاع آن از سطح دریا ۲۱ متر و متوسط بارندگی سالانه در این منطقه، ۶۰۱/۵ میلیمتر می‌باشد. حداقل درجه حرارت مطلق آن ۵/۵- و حداکثر درجه حرارت مطلق آن ۴۳ درجه سانتیگراد است. میانگین رطوبت نسبی ۷۵/۵ درصد می‌باشد. خاک ایستگاه عمیق، سنگین با بافت رسی و اسیدیته آن خنثی تا قلیایی است.

- منطقه اکباتان در غرب تهران واقع شده و ارتفاع آن از سطح دریا ۱۱۹۰ متر می‌باشد. متوسط دمای این منطقه در طول سال ۱۷ درجه سانتیگراد و میانگین بارندگی آن به ترتیب ۲۳۰/۲ میلی‌متر و ۴۲/۶۷٪ بوده که از نظر منطقه کم‌باران و خشکی بحساب می‌آید.

ب- تجزیه دستگاهی

ب-۱- تجزیه به وسیله دستگاه گاز کروماتوگراف^۱ (GC)

دستگاه مورد استفاده، گاز کروماتوگراف شیمادزو (Shimadzu) سری ۹A مجهز به آشکارساز^۲ یونیزاسیون توسط شعله هیدروژن^۳ (FID) و داده پرداز Eurochrom 2000 بوده است.

1- Gas Chromatograph

2- Detector

3- FID, Flame Ionization Detector

ستونهای مورد استفاده DB-1 (با فاز ثابت Dimethylpolysiloxane) و DB- WAX (با فاز ثابت Polyethyleneglycol) هر کدام به طول ۶۰ متر، قطر داخلی ۰/۲۵ میلیمتر و ضخامت لایه فاز ساکن برابر ۱/۲۵ میکرون بوده است. تجزیه اسانسها به روش درجه حرارت برنامه‌ریزی شده خطی^۱ انجام شد که به تفکیک ستونهای مورد استفاده به قرار زیر می‌باشند:

ستون DB-1: دمای اولیه ۵۰ درجه سانتیگراد و دمای نهایی ۲۵۰ درجه سانتیگراد که در هر دقیقه از دمای اولیه تا دمای نهایی ۴ درجه سانتیگراد به آن افزوده می‌شود. ستون DB- WAX: دمای اولیه ۵۰ درجه سانتیگراد و دمای نهایی ۲۳۰ درجه سانتیگراد که سرعت افزایش دما بین این دو درجه حرارت ۳ درجه سانتیگراد در هر دقیقه می‌باشد.

توزیع نمونه‌ها به صورت خالص و به روش شکافتی^۲ و با نسبت شکافت^۳ برابر ۱:۱۰۰ انجام شد.

ب-۲- تجزیه به وسیله دستگاه گاز کروماتوگراف متصل به طیف‌سنج جرمی^۴ (GC/MS) گاز کروماتوگراف واریان مدل ۳۴۰۰ و مجهز به طیف‌سنج جرمی با نرم افزار Saturn II و سیستم تله‌یونی^۵ و انرژی یونیزاسیون معادل ۷۰ الکترون ولت. ستون و برنامه دمائی مورد استفاده مانند ستون DB-1 در دستگاه GC بوده است.

1- LTPGC, Linear Temperature Programmed Gas Chromatography

2- Split

3- Split Ratio

4- GC/MS, Gas Chromatography/ Mass Spectrometry

5- Ion Trap

محاسبات کمی به کمک داده پرداز Eurochrom 2000 به روش نرمال کردن سطح^۱ نادیده گرفتن ضرایب پاسخ^۲ مربوط به ترکیبها انجام شد. شناسایی ترکیبها به کمک شاخصهای بازداری^۳ آنها روی دو ستون مورد استفاده که با تزریق هیدروکربنهای نرمال C₇-C₂₅ تحت شرایط یکسان با تزریق اسانسها و توسط برنامه‌های کامپیوتری نوشته شده به زبان بیسیک محاسبه شدند و مقایسه آنها با مقادیری که در منابع منتظر گردیده (Davies, ۱۹۸۶ و Jennings, ۱۹۸۰) انجام و توسط طیفهای جرمی آنها تأیید شدند.

نتایج و بحث

کروماتوگرامهای روغن اسانسی اوکالپیتوس کامالدولنسیس مربوط به سه منطقه نورآباد، بهشهر و تهران روی ستون DB-1 در شکل شماره ۱ و کروماتوگرامهای متناظر آنها روی ستون DB-WAX در شکل شماره ۲ دیده می‌شوند. ترکیبهای شناسایی شده در این اسانسها همراه شاخصهای بازداری و غلظت آنها نیز در جدول شماره ۱ درج شده‌اند.

۱- چنانچه در جدول ترکیبها دیده می‌شود، بالاترین میزان سینتول، در اسانس گونه جمع‌آوری شده از منطقه نورآباد ممسنی (۴۸/۸٪) می‌باشد. از طرفی همان‌طور که در قسمت مقدمه گفته شد، روغنهای اسانسی که دارای ۷۰ تا ۹۰ درصد از این ماده درمانی باشند، از نظر دارویی حائز اهمیت هستند بنابراین آنچه در مورد این گونه می‌توان گفت این است که با تقطیر مجدد می‌توان میزان این ماده موثر را افزایش

-
- 1- Area Normalization
  - 2- Response Factors
  - 3- Retention Indices

داده و به میزان استاندارد آن رساند. لازم به ذکر است که در بعضی از گونه‌های اوکالیپتوس که از مناطق دیگر دنیا جمع‌آوری و ترکیبهای تشکیل دهنده اسانس آن شناسائی شده‌اند، میزان این ترکیب حتی به ۲۰ درصد هم نمی‌رسد (Bignell, ۱۹۸۸, Samat ۱۹۹۶).

۲- با توجه به تأثیر منطقه رویش بر میزان اسانس و نیز ترکیبهای تشکیل دهنده، می‌توان همین گونه را از مناطق دیگر کشور جمع‌آوری نمود و میزان سینئول موجود در آنها را اندازه‌گیری کرد تا در صورتی که این میزان در حد استاندارد قرار داشت، تولید انبوه آن از نظر اقتصادی مورد توجه قرار گیرد.

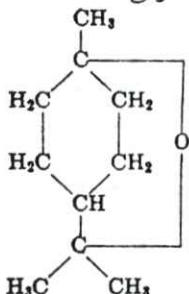
۳- با توجه به آنکه در گونه‌های دیگر اوکالیپتوس، میزان بالاتری از ترکیب ۱ و ۸- سینئول گزارش شده (Moudachirou, ۱۹۹۹ و Milhau, ۱۹۹۷) می‌توان گونه‌های دیگری را که در ایران می‌رویند، انتخاب نمود و ترکیبهای آنها را از نظر میزان این ماده، مورد بررسی قرار داد.

۴- در هر حال رسیدن به یک نتیجه دقیق و مطمئن، نیازمند کار تحقیقاتی گسترده و همه جانبه‌ای در این زمینه می‌باشد.

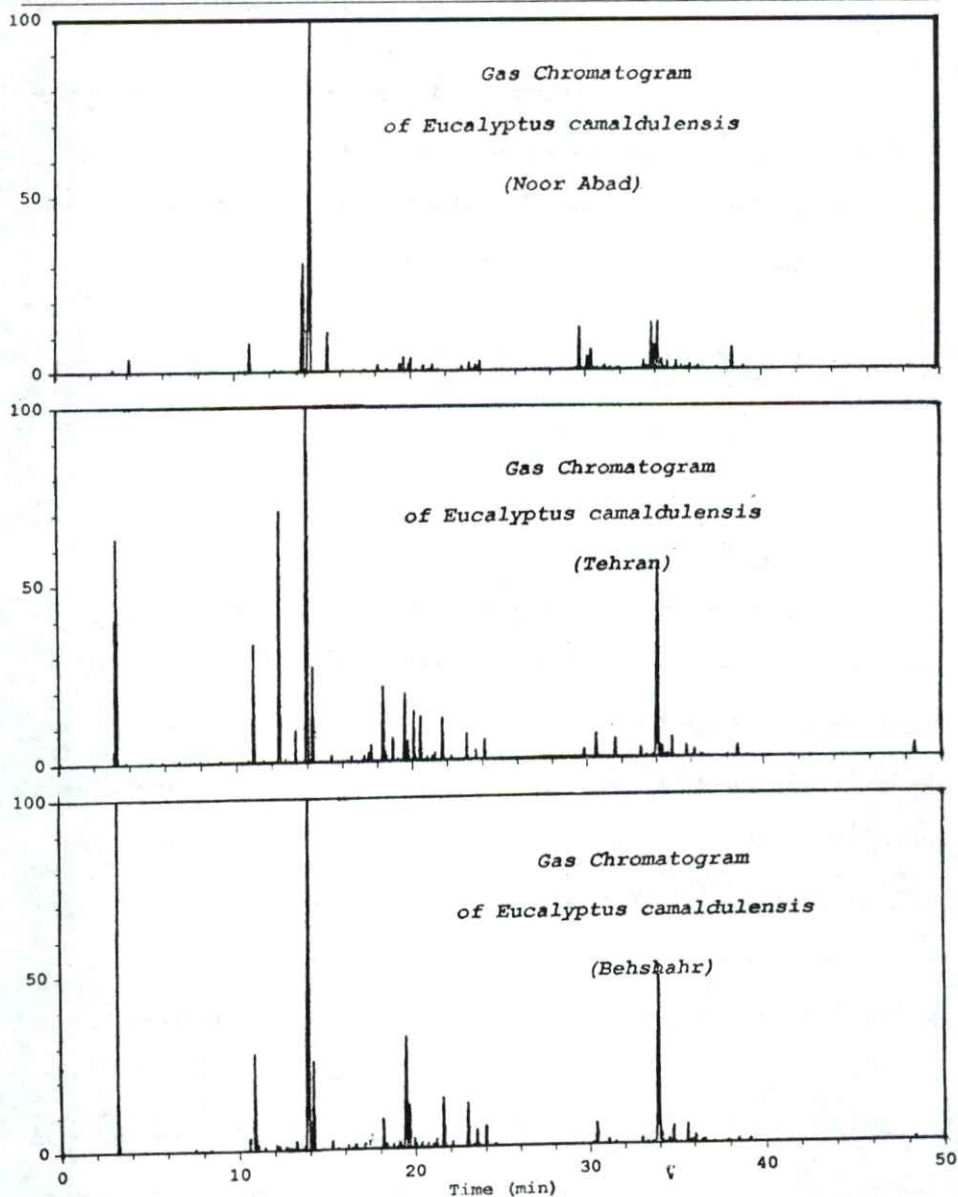

توضیح مختصری در مورد ترکیب ۱ و ۸- سینثول:

۱ و ۸- سینثول که با نام اوکالیپتول نیز خوانده می‌شود و اسامی دیگر آن *1.8- Oxido- p- menthane* و *1.8- Epoxy- P- Menthane* و *Cajeputol* می‌باشد. روغنی بی‌رنگ با فرمول مولکولی $C_{10}H_{18}O$ و وزن مولکولی ۱۵۴/۲۴ است.

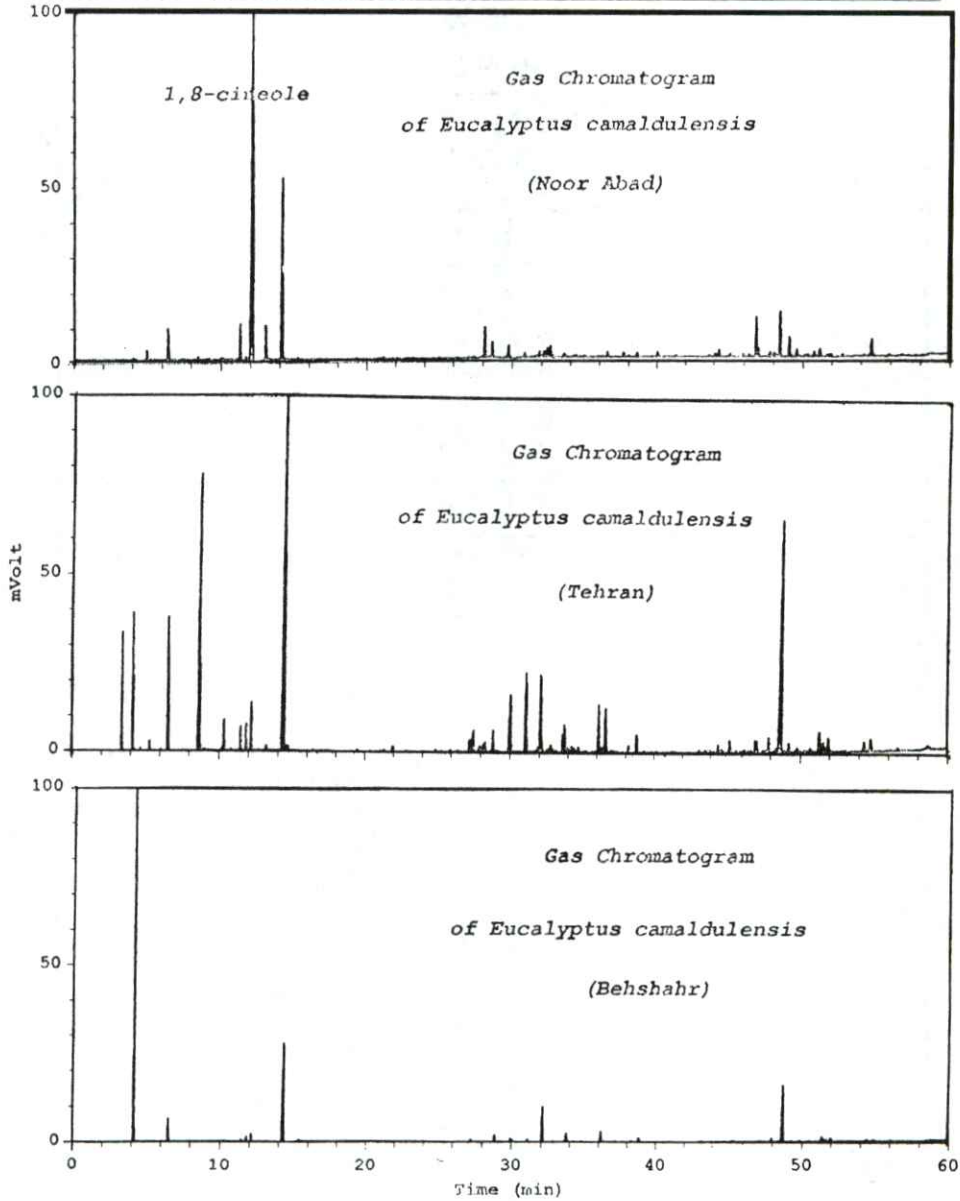

این ترکیب در تعداد زیادی از روغنهای اسانسی یافت می‌شود و طبق گزارشی که Ganapathi در تحقیقات خود در زمینه فرآورده‌های طبیعی ارائه نموده، سینثول از نظر وفور در روغنهای اسانسی بعد از pinene- در رتبه دوم قرار دارد. در بسیاری از روغنهای اسانسی از جمله گونه‌های مختلف اوکالیپتوس، ترکیب اصلی را تشکیل می‌دهد. به عنوان مثال در گونه‌ای از اوکالیپتوس با نام علمی *Eu calyptus polybractea* بیش از ۹۲ درصد از وزن اسانس را به خود اختصاص می‌دهد. این ترکیب در روغن اسانسی برگ بو (Laurel Leaf) به میزانی در حدود ۵۰ درصد یافت می‌شود. ۱ و ۸- سینثول همچنین در اسانسهای هل (*Cardamon*)، ریشه زنجبیل (*Ginger Root*)، لاواند (*Lavender Spike*)، اکلیل کوهی (*Rosemary*)، انواع خاصی از ریحان (*Ocimum*)، درمنه (*Artemisia*) و نیز بسیاری از روغنهای اسانسی دیگر یافت می‌شود. برای جداسازی آن از روغنهای اسانسی، ابتدا روغن اسانسی را که حاوی مقدار قابل توجهی از این ترکیب است، به برشهای مختلف تقسیم کرده و بعد برشی را که در فاصله دمایی ۱۷۰-۱۸۰ درجه سانتیگراد بدست آمده سرد می‌کنند و در نهایت این ترکیب را به شکل کریستال و تقریباً خالص بدست می‌آورند. (Guenther, ۱۹۴۹ و Sybil, ۱۹۸۴).

شکل شماره ۱- کروماتوگرامهای گازی اسانس اوکالیپتوس کامالدولنسیس از سه منطقه نورآباد- تهران و بهشهر

زمان برداشت گیاه: بهمن ماه، روش اسانس گیری: تقطیر با آب، ستون مورد استفاده: DB-1

شکل شماره ۱- کروماتوگرامهای گازی اسانس اوکالیپتوس کامالدولنسیس از سه منطقه نورآباد- تهران و بهشهر

زمان برداشت گیاه: بهمن ماه، روش اسانس گیری: تقطیر با آب، ستون مورد استفاده: DB-WAX

جدول شماره ۱- ترکیبهای اسانس اوکالپیتوس کامالدولنسیس از سه منطقه نورآباد، تهران و بهشهر

شاخص بازراری		درصد			نام ترکیب	شماره ترکیب
DB- WAX	DB-1	بهشهر	تهران	نورآباد		
۱۰۲۵	۹۲۳	۰/۵	-	-	α -Pinene	۱
۱۱۰۲	۹۷۱	۰/۲	-	-	B-Pinene	۲
۱۱۵۳	۹۸۶	-	۱۲/۳	-	Myrcene	۳
۱۱۶۶	۱۰۰۵	۰/۵	۱/۳	-	α -phellandrene	۴
۱۲۶۶	۱۰۱۴	۳۵/۵	۲۳/۹	۱۶/۳	p-cymene	۵
۱۲۰۷	۱۰۲۶	۰/۸	۱/۰	۲/۸	Limoene	۶
۱۲۱۶	۱۰۲۶	۱/۴	۱/۰	۰/۶	β -phellandrene	۷
۱۲۲۸	۱۰۲۶	۲/۵	۱/۰	۴۸/۸	1.8-cineole	۸
۱۲۴۳	۱۰۴۶	۰/۴	۰/۳	۲/۳	γ -terpinene	۹
۱۵۳۵	۱۰۸۲	۰/۳	۰/۲	-	linalol	۱۰
--	۱۰۹۶	۰/۳	-	-	α -thujone	۱۱
--	۱۱۰۱	۰/۴	۱/۱	-	α -pinene oxide	۱۲
--	۱۱۱۲	۰/۷	۰/۹	-	α -campholenal	۱۳
--	۱۱۱۸	۱/۴	-	۰/۴	trans- pinocarveole	۱۴
--	۱۱۲۷	-	۴/۵	-	trans- verbenol	۱۵
۱۵۷۰	۱۱۳۷	۱/۰	۰/۴	-	pinocarvone	۱۶
--	۱۱۵۸	۱۰/۴	-	۰/۴	δ -terpineole	۱۷
۱۶۰۰	۱۱۶۷	۱/۱	۳/۴	۰/۷	terpinen-4- ol	۱۸
۱۶۳۵	۱۱۷۲	۱/۲	۱/۶	۱/۴	myrtenal	۱۹

جدول شماره ۱- ترکیبهای اسانس اوکالپتوس کامالدولنسیس از سه منطقه نورآباد، تهران و بهشهر

شاخص بازداری		درصد			نام ترکیب	شماره ترکیب
DB- WAX	DB-1	بهشهر	تهران	نورآباد		
۱۶۸۴	۱۱۷۵	۰/۵	-	۰/۵	α -terpineole	۲۰
۱۷۳۰	۱۱۸۳	۰/۲	۲/۲	۰/۹	verbenone	۲۱
--	۱۱۹۲	۰/۶	۳/۹	-	cis- piperitol	۲۲
۱۷۸۰	۱۱۹۸	۰/۲	-	۰/۴	trans- carveole	۲۳
۱۷۸۲	۱۲۱۴	۳/۳	۰/۳	۰/۴	cumin aldehyde	۲۴
--	۱۲۳۱	-	۱/۹	-	piperitone	۲۵
۲۱۹۵	۱۲۶۸	۰/۸	۱/۵	۰/۵	thymol	۲۶
۲۲۰۸	۱۲۸۲	۱/۱	۰/۹	۰/۶	carvacrol	۲۷
۱۶۴۳	۱۴۵۱	۱/۱	۱/۱	۱/۴	allo- aromadendrene	۲۸
۱۶۸۴	۱۴۸۶	-	۰/۹	-	viridiflorene	۲۹
--	۱۵۷۶	۲۰/۷	۱۵/۴	۳/۷	spathulenol	۳۰
۲۰۶۱	۱۵۸۲	-	۰/۴	۱/۲	globulol	۳۱
--	۱۵۹۶	۱/۰	۱/۰	۰/۶	Humulene oxide	۳۲
--	۱۶۲۷	۰/۹	۰/۶	-	γ -eudesmol	۳۳
۲۲۰۰	۱۶۴۳	۰/۴	۰/۴	۰/۵	β -eudesmol	۳۴

The Effect of Collection Region on the Essential Oil Yield and Composition of *Eucalyptus camaldulensis* Dehn.

Shaker, H. ¹, Barazandeh, M.M² and Rezaei, M.B.²

Abstract

In order to compare essential oils composition of *Eucalyptus camaldulensis* Dehn. from there locations, it was collected from Noor Abad (Fars province), Behshahr (Mazandaran province) and Tehran (Tehran province) in Feb. 1999 and hydrodistilled in the phytochemistry lab of Research Institute of Forests and Rangelands.

The oils were produced in light- yellow colors at the yields of 060%, 0.14% and 0.50%, respectively (based on fresh weights).

The oils were analyzed by CGC-FID and GC/MS. Thirty-four compounds were identified in each one among which 1.8-cineole (48.8%, 1.0% abd 2.5%) p- cymene (16.3%, 35.5% and 23.9%) and spathulenol (3.7%, 2.7% and 15.4%) were the major constituents, respectively.

1- University of Shahid Beheshti, Faculty of Biology

2- Research Institute of Forests and Rangelands, Theran, P.O.Box: 13185-116